

398. DRAAGBAAR, DRAAGLIJK.

Wat gedragen kan worden.

Draagbaar geeft de letterlijke betekenis weer; het duidt aan, dat iets niet zo zwaar is, of het kan gedragen worden. Het kan ook betekenen : geschikt om gedragen te worden.

Draaglijk wordt meer in figuurlijke zin gebruikt, om aan te duiden dat iets van die aard is, dat men het kan verdragen, verduren of dulden.

Zulk een zware last is niet meer draagbaar. Een draagbaar altaar. De draagbare batterijen voor wagonverlichting.

Aldus wordt de hachelijkste toestand door liefderijke troost verzoet en draaglijk gemaakt. De zieke leed ondraaglijke pijnen.

399. DRAAIEN, KEREN, WENDEN, WENTELLEN.

Een beweging maken, die van de rechte lijn afwijkt.

Draaien drukt uit, dat de verandering van stand van een lichaam wordt teweeggebracht door een beweging om een vast punt.

Keren geeft te kennen, dat iets door de beweging een tegenovergestelde stand aanneemt.

Wenden wordt gezegd, wanneer de verandering van stand niet zo groot is.

Wentelen geeft een herhaalde wending te kennen, en ook dat het voorwerp niet alleen voortdurend van stand, maar ook van plaats verandert. Het heeft dus ongeveer de betekenis van draaien.

De aarde draait om hare as. Voor het draaien van een kraan is een afzonderlijke motor aangebracht.

Dat gebräad moet dikwijls gekeerd worden. Hoe zij het wendt of keert, het blijft een vreemd zaakje.

Het roer naar stuurboord wenden. Hoe men het papier ook keerde of wendde.

De aarde wentelt om de zon. De paarden wentelen zich in het gras. De wielen van het rijtuig wentelen bijna onhoorbaar over de zandweg.

400. DRAGEN, TORSSEN.

Dragen wordt gezegd van alle voorwerpen, zelfs van de lichtste.

Torsen is een zware last dragen (inz. op de rug), waar men onder gebukt gaat.

Torsen wordt ook figuurlijk gebruikt en betekent dan : gebukt gaan onder (leed, enz.).

De baar werd door zes burens gedragen. Emmers water dragen.

Een zware koffer op de rug torsen.

401. DRALEN, TALMEN.

Langzaam en weifelend voortgaan met iets.

Dralen doet men, wanneer men met de uitvoering van iets wacht, omdat men door weifeling of vrees niet tot een besluit kan komen.

Talmen doet men, als de handeling reeds begonnen is, maar slechts langzaam voortgaat, omdat men te traag is of onvoldoende kracht bezit voor de uitvoering of om enige andere reden.

Gij moet niet langer dralen, begin dadelijk. Men mocht niet langer dralen met het nemen van maatregelen.

Hij talmde vreselijk met het werk, zodat het niet klaarkwam op de vastgestelde tijd.

402. DRAMA, TREURSPEL.

Drama is een toneelspel van ernstige inhoud.

Treurspel heeft een meer beperkte betekenis, in zover het steeds een tragisch einde heeft; het is een toneelstuk, waarin de hoofdpersoon tevergeefs strijdt tegen eigen hartstocht of tegen het lot, en zo te gronde gaat.

De historische drama's van Shakespeare. Uit verbrokkelde feiten is een drama, diep aangrijpend door zijn grootste eenheid, geboren.

Het historisch treurspel (b. v. Vondels Gijsbrecht van Aemstel). Het bijbels treurspel (b. v. Vondels Jozef in Dothan).

403. DRIFTIG, OPLOPEND, OPVLIEGEND.

Spoedig zijn kalmte verliezend, die zich spoedig laat vervoeren tot een hartstochtelijke gemoedsbeweging.

Driftig duidt aan, dat men licht in drift geraakt, dat men geneigd is tot plotselinge toornigheid of heftig ongeduld. Het is een gemoedsbeweging die snel en plotseling opkomt en even snel weer voorbij gaat.

Oplopend en **opvliegend** is hij, die zich zeer snel tot toorn laat vervoeren, die van nature geneigd is spoedig in grote drift te ontsen. Beide woorden duiden meer het plotselinge en heftige der vervoering aan, minder de aard der gemoedsbeweging. Hierbij is **opvliegend** sterker dan **oplopend**.

Zo ontstond hun eerste ongenoegen; en omdat Hein driftig was, verliet op onmiddellijk in een ruzie met vloeken en veel geraas. Bij het horen van dat nieuws, maakte hij zich vreselijk driftig.

Hij ontzag haar driftig en oplopend gestel, en wist te zwijgen op het juiste oogenblik. Hij is oplopend van aard.

Mijn vriend heeft een opvliegend karakter : bij de minste oorzaak stuift hij geweldig op.

404. DRIJVEN, DOBBEREN.

In een vloeistof zonder eigen arbeid voortbewogen worden. **Drijven** is het algemeen gebruikte woord.

Dobberen drukt de bijgedachte uit, dat de zachtjes op- en neergaande beweging van de vloeistof zich aan het voorwerp mededeelt.

Hij liet de boot op hare riemen drijven. Het wrakhout is naar de kust gedreven.

Een notedopje, dat op het water op en neer dobberde. Hij dobbert al op de baren.

405. DRIJVEN, JAGEN.

Drijven, nopen voor zich uit te gaan of in een bepaalde richting te gaan.

Jagen duidt meer op een snelle beweging.

Men drijft het vee naar de markt. Het drijven van varkens in de bossen ter verbetering van de bodem.

Hij jaagt de kippen uit de tuin.

406. DRUK, UITGAVE, OPLAAG.

De afdrukken van een ter pers gelegd werk.

Druk heeft eigenlijk betrekking op de uitvoering, maar het wordt ook vaak gebruikt voor uitgave en oplaat.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

